

Yttrande över remiss från Skogsstyrelsen angående Hyggesfritt skogsbruk – Skogsstyrelsens definition (2020/3733)

Sammanfattning

- Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, anser att de olika delarna i rapporten inte hänger ihop och delvis motsäger varandra. Definitionen anknyter inte till den systematik som presenteras i avsnitt 2 och som beskriver hur vi idag systematiserar skogsskötsel på olika nivåer. Ambitionen har enligt texten varit att formulera en definition som är vid nog att omfatta ett stort spektrum av hypotetiska åtgärder och metoder men samtidigt exkludera åtgärder som leder till slutavverkning. Problemet är att så som definitionen är formulerad kan den i praktiken inkludera all befintlig slutavverkningsskog, all gallringsskog och stora delar av de ungskogar som idag är högre än 2,5 m. Samtidigt riskerar definitionen att lura allmänheten att tro att en skog som sköts hyggesfritt kommer att förbli gammal skog för evigt, vilket inte stämmer med den föreslagna definitionen.
- I och med att den föreslagna definitionen kan inkludera nästan all skog så öppnar den dessutom för oseriösa aktörer att sälja tjänster under täckmantel av att det de erbjuder skulle vara bättre än vanligt skogsbruk, trots att det de säljer i praktiken inte skiljer sig från vanlig gallring.
- Som vi ser det så finns det bara två vägar att gå. Antingen utgå från systematiken åtgärd-metod-system i avsnitt 2 och tydligt ange vilka åtgärder, metoder och system som klassificeras som hyggesfria, eller också klassificera hyggesfritt skogsbruk som en skogsbruksfilosofi.
- Det första alternativet innebär att blädningsbruk samt alla metoder för slutavverkning-föryngring som inte innebär kalhuggning (med eller utan fröträd) accepteras som kalhyggesfria, utan andra specifika krav. Användning av hyggesfritt kan då kvantifieras baserat på Riksskogstaxeringen. Det andra alternativet är att betona markägarens intention och att betrakta hyggesfritt skogsbruk som en ren

skogsbruksfilosofi, dvs en vägledande princip för hur markägaren vill bedriva sitt skogsbruk. Det blir då upp till varje markägare att själv avgöra om hen anser att hens skogsbruk är att betrakta som hyggesfritt eller ej. Enda sättet att få en uppfattning om hur stor del av skogsmarken som sköts hyggesfritt blir då genom att fråga skogsägare om de anser sig sköta sin skog hyggesfritt eller ej, vilket bara ger en bild av skogsägarnas åsikter och inte av hur skogen verkligen sköts eller ser ut.

- SLU föreslår att Skogsstyrelsen använder begreppet fröträdsställning när avsikten är att med naturlig föryngring skapa ett nytt bestånd av tall under fröträdd av tall samt definierar täthetskravet för fröträdsställning av tall till grundytan 5 m²/ha för att godkännas som hyggesfri metod

Generella synpunkter

Bakgrund

Hyggesfritt skogsbruk är ett begrepp som funnits under ganska lång tid, som det redan finns väldigt många åsikter om och som tolkas väldigt olika av olika grupper och individer. I rapporten "hyggesfritt skogsbruk" från 2021-03-08 har Skogsstyrelsen gjort ett ambitiöst försök att omdefiniera detta begrepp men det finns stora problem och svagheter i förslaget.

Skogsstyrelsen anger i inledningen att en tydligare definition behövs för att utveckla skogsbruket och att den måste vara så vid att den inte utesluter goda idéer så att dessa inte testas. Risken med en sådan utgångspunkt är att man skapar en definition som blir så vid att den i praktiken kommer att omfatta nästan all sorts skogsbruk. Dessvärre är det precis det som hänt. Definitionen blir då inte tydligare utan otydligare.

I avsnitt 2 redovisar Skogsstyrelsen den systematik av skogsskötsel som numera används inom högre utbildning och som finns sammanställd i exempelvis Skogsskötselserien. Där definieras nivåerna åtgärder, metoder och system. På systemnivå tydliggörs att det finns två skogsskötselsystem - trakthyggesbruk och blädningsbruk.

I avsnitt 5.1 förtydligar Skogsstyrelsen att hyggesfritt skogsbruk inte är ett skötselsystem. Trots det skriver man i avsnitt 1.4 andra stycket att "hyggesfritt skogsbruk" är ett komplement till "trakthyggesbruk", och i resten av stycket beskrivs hyggesfritt skogsbruk som alternativ till trakthyggesbruk. I och med att hyggesfritt skogsbruk inte är ett skötselsystem kan hyggesfritt skogsbruk inte ses som vare sig ett alternativ eller komplement till trakthyggesbruk eftersom en del åtgärder inom trakthyggesbruk ingår i begreppet hyggesfritt skogsbruk och andra inte.

Skogsstyrelsen gör alltså samma misstag som många av de som idag kritiserar

skogsbruket och använder på en del ställen begreppet trakthyggesbruk som synonym till kalhuggning. Skogsstyrelsen bör vara mer noggrann med hur olika begrepp används för att inte bidra till begreppsförvirring. Avsnitt 1.4 andra stycket bör strykas i sin helhet alternativt omformuleras så att det tydligt framgår att hyggesfritt skogsbruk inte är ett alternativ till trakthyggesbruk utan att hyggesfritt skogsbruk även kan omfatta åtgärder som ingår i trakthyggesbruk.

Hela avsnitt 4, Definitioner, är formulerat på ett sätt som gör att det i huvudsak bara handlar om slutavverkning och inte om övriga åtgärder inom trakthyggesbruk, men utan att det tydligt framgår hur den föreslagna definitionen passar in i den systematik som presenterades i avsnitt 2. I avsnitt 1.4 och 5.3 används dessutom begreppet "skogsbruksmetoder" som inte finns definierat någonstans och inte heller relaterar till avsnitt 2.

Felaktiga definitioner av befintliga termer

Texten innehåller en beskrivning av en del termer men dessvärre är några av beskrivningarna felaktiga.

Luckhuggning

I avsnitt 2.2 beskrivs *luckhuggning* som ett sätt att bruka skogen med små hyggen. Detta strider mot den senare gammalt accepterade definitionen av luckhuggning som en förnyingsmetod inom trakthyggesbruk, som innebär att små luckor öppnas i beståndet och sedan utvidgas tills dess att hela det gamla beståndet avvecklats. De studier som finns och beprövad erfarenhet säger att luckorna måste utvidgas relativt snabbt för att förnyring ska kunna etableras och utvecklas på ett tillfredställande sätt. Det innebär att den äldre skogen normalt avvecklas och ersätts av en ungskog inom 10-20 år. Principen är densamma som vid kanthuggning, som innebär att "luckorna" görs i form av långa bälten genom skogen som successivt utvidgas i sidled tills dess hela det äldre beståndet har avvecklats.

Skogsstyrelsens beskrivning av luckhuggning innebär istället ett slags partiell kalhuggning där hälften av ett skogsbestånd kalhuggs och hälften lämnas intakt och de kalhuggna och lämnade delarna blandas i en småskalig mosaik. Ett exempel är sk "schackrutehuggning". I definitionen i avsnitt 4 finns formuleringen att avverkning ska ske "utan att det uppstår några större kala ytor". Det förtydligas med att enskilda kalytor (kallade "luckor") inte får vara större än 0,25 ha och att nya luckor inte får tas upp i anslutning till befintliga luckor innan ungskogen i den första luckan nått minst 2,5 m medelhöjd. Gränsen är godtyckligt satt utan hänvisning till annat än fokusgruppernas åsikter, "hur man gör i andra länder, men även vad som möjliggör praktisk skogsskötsel". Även om det under senare år har anlagts ett antal demonstrationsytor med schackrutehuggning av framförallt Skogsstyrelsen så saknas utvärderingar av den långsiktiga utvecklingen i den typen

av miniatyrbestånd. Det finns inte heller någon långsiktig plan eller prognos för hur de befintliga demonstrationsbestånden ska skötas eller utvecklas de närmaste decennierna. Förslaget strider därmed rimligen mot 4§ Skogsvårdsförordningen som säger att "endast metoder som erfarenhetsmässigt eller genom forskningsrön och prov i praktisk skala visat sig tillfredsställande resultat inom godtagbar tid får användas vid beståndsanläggning".

Den klassiska, traditionella och beprövade metoden luckhuggning finns väl beskriven i både äldre och nyare skoglig litteratur, inklusive Skogsskötselserien som Skogsstyrelsen hänvisar till. Det finns även objektiva redovisningar av tillståndet efter slutförd föyngring, exv av Blohm 1922 (Blohm, B.R. 1922. Bidrag till kännedom om Högsjö-föyngringarna. Sv. Skogsvårdsfören. Tidskrift 20, 161-180).

Kraven i definitionen av hyggesfritt skogsbruk innebär att en traditionell och beprövad hyggesfri föyngringsmetod inte kommer att godkännas som hyggesfritt skogsbruk medan däremot en helt ny och hittills oprövad metod kommer att godkännas.

Det är olyckligt om Skogsstyrelsen bidrar till begreppsförvirring genom att omtolka befintliga begrepp. Skogsstyrelsen bör därför införa ett nytt begrepp för att beskriva den typ av slutavverkning i form av miniatyrkalhyggen som man nu tycks rekommendera, exv fläckhuggning eller minihyggen. Rent generellt bör Skogsstyrelsen knappast rekommendera oprövade sätt att föyngra skog, som schackrutehuggning och liknande, med tanke på att det står i strid med 4§ Skogsvårdsförordningen.

Plockhuggning

I avsnitt 2.2 beskrivs *plockhuggning* som avverkning av spridda träd i skogen utan gallring av mellanliggande partier. Om åtgärden är beståndsvårdande så är den per definition en gallring. Det finns inga minimigränser för en viss minsta uttagsstyrka som krävs för att en utglesning ska klassificeras som en gallring. Det finns därför ingen naturlig gräns för när en gallring istället ska kallas plockhuggning.

Skogsstyrelsen bör undvika att bidra till begreppsförvirring och istället använda etablerade begrepp när det finns sådana, som i det här fallet *gallring*.

Måldiameterhuggning

I avsnitt 2.2 beskrivs *måldiameterhuggning* som att träd avverkas när de når en viss dimension, vilket inte stämmer med hur begreppet tidigare har använts i Sverige.

Begreppet kommer ursprungligen från Tyskland, zieldurchmesser, där det betyder det som Skogsstyrelsen skriver: Att träd avverkas när de når en viss dimension, alltså ett slags slut- eller maximidiameter. I Sverige har begreppet sen början av 2000-talet istället använts som ett slags ny synonym för gamla tiders

dimensionshuggning, dvs att alla träd som är grövre än en viss diameter avverkas. Skillnaden mot gamla tiders dimensionshuggning är att skogsägaren förväntas välja en diametergräns utifrån beståndets utseende och på det viset reglera gallringsstyrkan och det kvarvarande beståndets täthet. Måldiameterhuggning blir med den tolkningen en teknik för att välja vilka träd som ska avverkas och inte ett mål som träden maximalt ska uppnå.

Eftersom begreppet måldiameterhuggning redan finns definierat vore det lämpligare att Skogsstyrelsen väljer begreppet slutdiameter för sin variant, dvs att det är den maximala diameter som träd ska nå.

Problem med definitionen

Det finns flera problem med den föreslagna definitionen:

Alltid ska enligt texten tolkas som *långsiktigt* vilket inte gör det tydligare. En markägare kan knappast ta ansvar för mer än högst 30-40 år och det är en såpass kort tid sett ur skogligt perspektiv att det inte kan vara liktydigt med *alltid*.

Kravet på att det alltid ska finnas "träd som är minst 10 m höga" och en volym som överstiger kravet i bilagan till 5§ innebär att det räcker med ca 500-600 st/ha för att klara definitionens krav. Det innebär att Skogsstyrelsen indirekt sanktionerar ett skogsbruk som resulterar i bestånd som är glesare än vad som normalt anses vara förenligt med Skogsvårdslagens krav så fort markägaren hävdar att avsikten är att bestånden ska skötas hyggesfritt.

Bilagan till Skogsvårdslagen 5§ och 10§ utgår från grundtevägd medelhöjd och specificerar beståndstäthet som stående virkesvolym m³sk/ha, medan definitionen talar ospecificerat om "träd som är 10 m höga" och ospecificerad "täthet". Det bör framgå tydligare i texten att det är grundtevägd medelhöjd och stående virkesvolym som avses.

Endast markägarens intention – inga krav på skogens utseende

I avsnitt 5.1.2 förklaras att definitionen bygger på två komponenter – skogens utseende och markägarens intention – och att denna konstruktion valts för att undvika att "få med de stadier inom trakthyggesbruket som sköts med avsikt att det så småningom kommer att bli ett hygge".

Det finns inga stadier inom trakthyggesbruk som automatiskt leder till kalhuggning, utan det är ett val som markägaren gör när det är dags för slutavverkning. Den föreslagna definitionens enda krav på hur skogen ska se ut är att skogen ska vara högre än 10 m. Det finns exempelvis inga krav på viss minsta höjdsiktning eller liknande. Det innebär att definitionen i realiteten bara bygger på en komponent - markägarens intention.

Konsekvensen blir att all skog som idag är högre än 10 m kan klassas som brukad med hyggesfritt skogsbruk om skogsägaren säger sig ha intentionen att långsiktigt bruka den hyggesfritt. Det gör att det enbart är markägarens uttalade intention som kommer att avgöra om en gallringsskog ska klassificeras som skött med hyggesfritt skogsbruk eller ej. All normal gallringsskog är ju högre än 10 m och kan rent hypotetiskt, nån gång i framtiden, förnygras med skärmställning eller fröträdsställning på ett sätt som gör att den då kan uppfylla kraven för "hyggesfri förnygring".

Problem med definitionen för ungskog

Förslaget till definition för *hyggesfritt skogsbruk* gäller som huvudprincip bara för skog högre än 10 m och som har en virkesvolym motsvarande minst kraven för SVL 5§. Men eftersom även den förnygring som skapas under exempelvis en skärmställning är tänkt att rymmas inom definitionen så måste den ungskog som återstår när skärmställningen avvecklats också klassificeras som skött med hyggesfritt skogsbruk. Därför finns i avsnitt 4 ett undantag för ungskog som nått 2,5 m medelhöjd om det samtidigt lämnas minst 25 träd/ha högre än 10 m när skärmen avvecklas. Dessvärre finns det flera problem kopplade till detta undantag.

I avsnitt 5.1.5 redovisas de överväganden som gjorts när det gäller gränsen 2,5 m för ungskog innan en skärmställning får glesas ut till under 5§-kurvan. Det nämns att det är en kompromiss mellan "bibehållen skogskänsla och vad som bedömdes vara biologiskt möjligt" men man refererar inte till några studier som visar att det är möjligt att få en tallförnygring att växa upp till 2,5 m höjd under ett bestånd som har så stor stående volym som 5§-kurvan kräver. Det är alltså en godtyckligt vald gräns utan något stöd i vare sig vetenskap eller beprövad erfarenhet. Enligt den kunskap som finns kommer täthetskravet på skärmställningen omöjliggöra naturlig förnygring av tall på många marker. Kravet på att den stående volymen måste överstiga kravet i 5§ SVL innebär att grundytan ofta kommer överstiga 10 m²/ha och därmed försvåra för tallplantor att överleva och utvecklas i rimlig takt. I och med att kravet dessutom kvarstår tills dess att den nya ungskogen nått 2,5 m medelhöjd så kommer grundytan öka ännu mer, vilket ytterligare försämrar möjligheterna för tallplantor att överleva och växa.

Frågan är dessutom hur det beskrivna förfarings sättet ställer sig i förhållande till 4§ Skogsvårdsförordningen som säger att "endast metoder som erfarenhetsmässigt eller genom forskningsrön och prov i praktisk skala visat sig ge tillfredsställande resultat inom godtagbar tid får användas vid bestånds anläggning". Genom att ställa upp detaljerade krav som inte är prövade vare sig praktiskt eller genom forskning uppmanar Skogsstyrelsen indirekt skogsägare att bryta mot Skogsvårds lagstiftningen.

Ett helt annat problem med undantaget för ungskog är att kravet på minst 25 träd/ha högre än 10 m inte är kopplat till trädslag. På många marker kan kravet uppfyllas genom att det lämnas exempelvis några grupper av lövträd som inte knyts

till hänsynsytor. Eftersom definitionen bara kräver att träden ska lämnas i samband med att skärmställningen avverkas så kan dessa grupper senare avverkas utan att det påverkar klassificeringen som hyggesfritt skogsbruk. I avsnitt 5.1.5 står det visserligen att de 25 träden kan avverkas "till exempel i en kommande gallring, då föryngringen nått över 10 meters medelhöjd", men i själva definitionen finns inget krav på hur länge träden ska finnas kvar.

I avsnitt 5.1.6 förs ett resonemang om "omställning till hyggesfritt brukande" relaterat till ungskog. Där refereras till samma undantag för ungskog (minst 25 träd/ha högre än 10 m och ungskogen minst 2,5 m hög) men ungskogen ska då klassificeras som "under omställning" till hyggesfritt. Resonemanget innebär att den ungskog som skapas genom undantaget i avsnitt 4 och då godkänns som hyggesfritt skogsbruk i nästa skede plötsligt klassificeras som "under omställning till hyggesfritt". Det innebär att ett och samma bestånd går från att först vara skött hyggesfritt till att istället vara under omställning, trots att skogsägaren uppfyller de krav som definitionen ställer

Det undantag som specificeras i avsnitt 4 måste rimligen gälla även befintliga ungskogor som uppfyller kraven och inte bara de som skapas framöver. Det innebär att det redan idag sannolikt finns relativt stora arealer ungskog som kan klassificeras som skötta med hyggesfritt skogsbruk om markägaren uppger att intentionen är att inte kalhugga inom överskådlig tid, och det är ju aldrig aktuellt för ungskog. Återigen blir det alltså enbart skogsägarens uttalade intention som avgör klassificeringen och inte hur skogen ser ut.

I avsnitt 5.1.5 finns ett resonemang om stamantal. Där konstaterar författarna att de krav som finns på lägsta stamantal i föryngring gäller vid senaste tidpunkt för hjälplantering. Därefter påstår man att vid 2,5 m medelhöjd krävs bara hälften av detta, dvs 500-1150 stammar/ha. Det innebär i praktiken att Skogsstyrelsen ger klartecken för väldigt glesa ungskogor under täckmantel av att det är "hyggesfritt skogsbruk".

Begreppet fröträdsställning

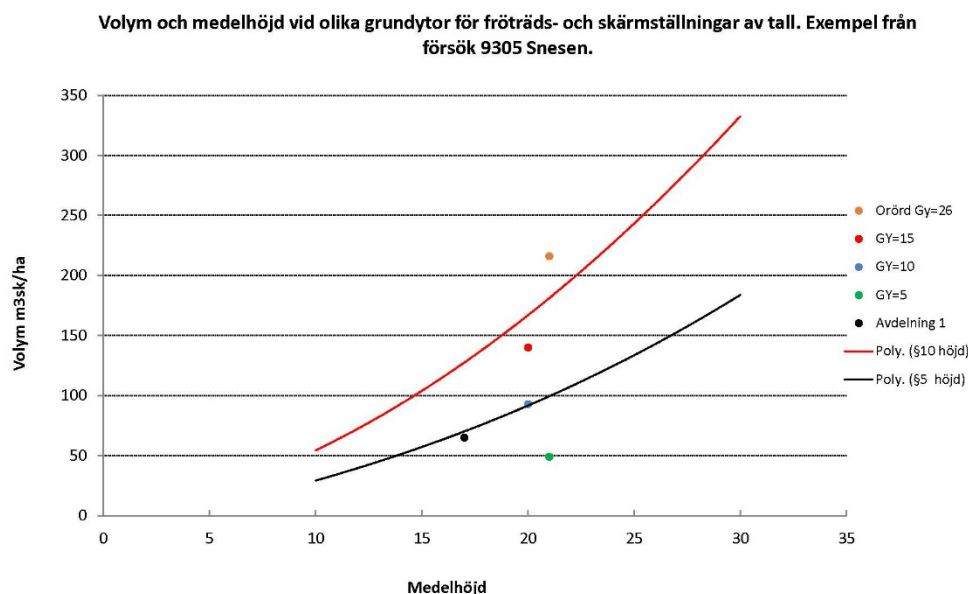
SLU föreslår att Skogsstyrelsen använder begreppet fröträdsställning när avsikten är att med naturlig föryngring skapa ett nytt bestånd av tall under fröträd av tall samt definierar täthetskravet för fröträdsställning av tall till grundytan 5 m²/ha för att godkännas som hyggesfri metod

Motiveringen är:

1. Svensk skogsforskning visar att den optimala grundytan i fröträdsställningar av tall ligger inom intervallet 5-8 m²/ha i grundyta (Karlsson m.fl. 2017) och att inväxt i tallskog i stort sett upphör vid cirka 13 m²/ha (Lundqvist m.fl.). Om man sätter §5 –kurvan som lägsta gräns medför detta att man kräver minst grundytan 10 m²/ha (sid 34 i Skogsstyrelsens rapport samt figur 1).

2. När grundytan är över 10 m²/ha missgynnas föryngring av tallplantor, och föryngring av granplantor gynnas i förhållande till föryngring av tallplantor.
3. Om grundytan är över 10 m²/ha blir det tekniskt svårt med markberedning, vilket försämrar föryngringsresultatet och förlänger föryngringstiden
4. En fröträdsställning med grundytan 10 m²/ha kommer att ha en tillväxt på cirka 0,25 m²/ha och år. Om man inte reducerar grundytan förrän det, enligt Skogsstyrelsens förslag sidan 24, är tillåtet att avverka hela fröträdsställningen, kommer den att ha en grundyta på cirka 15 m²/ha vid avverkningstillfället efter cirka 20 år. (Remissen föreslår att föryngringen skall ha en medelhöjd av minst 2,5 m innan det är tillåtet att avveckla fröträden). Detta kommer att kraftigt reducera såväl stamantal som höjdtillväxt hos föryngringen, orsakat av både tillväxtkonkurrens och avverkningsskador.
5. Mätning av grundytan i en fröträdsställning kan snabbt och enkelt utföras med relaskop, medan det är dyrt och svårt att mäta de två ingångsvariabler (volym i m³sk och grundytavägd medelhöjd i m) som krävs för kontroll mot §5 i skogsvårdslagens virkesförrådsdiagram.

I *Skogsskötselserien del 4, Naturlig föryngring av tall och gran* (Karlsson et al 2017) ges definitioner och praktiska rekommendationer för naturlig föryngring av såväl tall som gran. Ett viktigt budskap i denna skrift är att det är stor skillnad mellan föryngring av tall och gran. För tallföryngring rekommenderas att fröträdsställningar har en grundyta mellan 5 och 8 m²/ha för att ge optimala föryngringsresultat (sid 104). En högre grundyta än denna rekommendation kommer i många fall att gynna granföryngring mer än tallföryngring. Ett långsiktigt försök (9305 Snesen) för att öka förståelsen för hur tätheten i fröträdsställningar påverkar föryngringsresultatet anlades år 2014 i Leksands kommun, i närheten av Siljansfors försökspark. Försöket innehåller fröträdsställningar med grundytorna 5, 10 och 15 m² vid etableringen år 2014. Medelhöjden var cirka 20 meter. Av diagrammet nedan framgår att fröträdsställningen med grundyta 5 m²/ha hamnar under skogsvårdslagens § 5 kurva, medan fröträdsställningen med grundyta 10 m²/ha hamnar precis på skogsvårdslagens § 5 kurva.

Figur 1. Volym och medelhöjd för 5 olika beståndstyper i försök 9305. Avdelning 1 avser en blädningsyta med grundtyta 8 m³sk/ha.

Hantering av skadad skog

I avsnitt 5.1.7 behandlas hur Skogsstyrelsen anser att en skog som har skötts hyggesfritt ska klassificeras om den blir allvarligt skadad. Man föreslår att vid lindrig skada kan markägaren välja att fortsätta hyggesfritt men vid stora skador ska skogsägaren självmant "inse" att det inte lyckades och istället välja "ett annat sätt att sköta skogen", dvs inte hyggesfritt. Det innebär i klartext att Skogsstyrelsen anser att om en skog skadas kraftigt så är det markägarens skyldighet att kalhugga och återbeskoga med plantering. Då fråntas plötsligt markägaren möjligheten att välja hyggesfritt skogsbruk.

Detta kan tolkas som att Skogsstyrelsen uppmuntrar och uppmanar skogsägare att prova olika former av hyggesfritt skogsbruk, men om skogsägaren följer Skogsstyrelsens anvisningar och råd och det inte fungerar så är skogsägaren skyldig att på egen bekostnad avveckla det misslyckade försöket och därefter föryngra på sedvanligt sätt med markberedning och plantering.

Med tanke på att mycket av det som Skogsstyrelsen nu rekommenderar inom ramen för hyggesfritt skogsbruk är helt oprövat är det rimligt att det hanteras inom ramen för Skogsstyrelsens föreskrifter till 11.3 § i Skogsvårdsförordningen (3 kap 3:2c) och att markägare informeras om att deras åtgärder ska dokumenteras i en enkel försöksplan. Om skogen skadas är en rimlig hantering att det hela dokumenteras och att även den fortsatta utvecklingen i den skadade skogen följs upp. Det är av stort värde att även misslyckade försök med hyggesfritt skogsbruk

dokumenteras.

Indirekt sanktionering av oseriösa aktörer

Under de senaste 10-15 åren har det dykt upp ett flertal konsultföretag och liknande som säljer tjänster till skogsägare där man mot betalning åtar sig att i förväg markera träd som ska avverkas i en "hyggesfri gallring". Det finns inte stöd i vare sig vetenskap eller beprövad erfarenhet för att ett bestånd måste gallras på ett visst sätt för att så småningom kunna föryngras på ett hyggesfritt sätt. Det finns inte heller stöd för att det spelar någon roll exakt vilka träd som avverkas vid blädning. Eftersom den föreslagna definitionen är så vid så sanktionerar Skogsstyrelsen indirekt att olika aktörer kan fortsätta att sälja tjänster till privata markägare under täckmantel av att sälja "hyggesfritt skogsbruk", trots att det de egentligen säljer är helt vanlig gallring som avverkningsentreprenörer normalt utför som en del av avverkningsenheten, utan att ta extra betalt.

Alternativa definitioner

Ett genomgående problem med begreppet "hyggesfritt skogsbruk" är att det antyder att gammal skog kan skötas så att den alltid finns kvar, alltså ett slags "gammelskogsbevarande skogsbruk". Blädningsbruk i fullskiktad granskog bevarar den gamla skogen, även om den inte ser ut så som allmänheten ofta föreställer sig att äldre skog ska se ut. Men för pionjärträdsdrag som tall, björk och asp är det inte biologiskt möjligt att sköta skogen så att den alltid ser gammal ut. Dessa pionjärträdsdrag återbeskogade våra marker när inlandsisen drog sig tillbaka och är anpassade till att utnyttja och föryngra sig efter kraftiga störningar som skogsbrand och kalhuggning.

I avsnitt 2 redovisar Skogsstyrelsen hur begrepp inom skogsskötsel kan systematiseras på nivåerna åtgärder, metoder och system och att dessutom finns en fjärde grupp, s k skogsbruksfilosofier som är "någon form av grundläggande moraliska eller filosofiska riktlinjer för hur skogsbruk bör bedrivas". Det finns ingen direkt koppling mellan å ena sidan åtgärder-metoder-system och å andra sidan skogsbruksfilosofier. Olika skogsskötselåtgärder kan vara tillåtna eller otillåtna inom olika skogsbruksfilosofier. Inom exempelvis skogsbruksfilosofin "naturnära skogsbruk" godkänns gallring som åtgärd men inte gödsling och inte heller markberedning.

Skogsstyrelsen har i princip valt att helt frångå denna indelning i sin definition av hyggesfritt skogsbruk. Man skriver i avsnitt 5.3 att "hyggesfritt skogsbruk är ett samlingsnamn för flera skogsbruksmetoder" men utan att tydligt ange var definitionen passar in i den systematik som redovisas i avsnitt 2.

Som vi ser det så finns det bara två vägar att gå. Antingen utgå från systematiken åtgärd-metod-system i avsnitt 2 och tydligt ange vilka åtgärder, metoder och system som klassificeras som hyggesfria, eller också klassificera hyggesfritt skogsbruk som en skogsbruksfilosofi.

Det första alternativet innebär att om man med "hyggesfritt skogsbruk" egentligen avser "gammelskogsbevarande skogsbruk" så kan bara blädningsbruk ingå. Om definitionen även ska innefatta delar av trakthyggesbruk så måste det tydligt framgå att det bara är metoderna för slutavverkning-föryngring som avses och då måste i realiteten alla metoder som inte innebär kalhuggning (med eller utan fröträdd) accepteras som kalhyggesfria, utan specifika krav på hur ungsbogen ska se ut efteråt.

Med en sådan tydlig definition behövs inget komplicerat regelverk och inte heller någon kunskap om hur markägaren tänkt. Det blir då lätt att följa upp och Riksskogstaxeringen kan användas för en objektiv och systematisk kvantifiering av hur mycket skog som sköts hyggesfritt.

Det andra alternativet är att betona markägarens intention och att betrakta hyggesfritt skogsbruk som en ren skogsbruksfilosofi, dvs en vägledande princip för hur markägaren vill bedriva sitt skogsbruk. Med den typen av definition jämföras begreppet *hyggesfritt* med begrepp som exempelvis *naturnära skötsel*. Det behövs då inga detaljerade krav för exakt hur en skog ska se ut eller skötas för att det ska räknas som hyggesfritt utan det blir upp till varje markägare att själv avgöra om hen anser att hens skogsbruk är att betrakta som hyggesfritt eller ej. Detta innebär att enda sättet att få en uppfattning om hur stor del av skogsmarken som sköts hyggesfritt är att fråga skogsägare om de anser sig sköta sin skog hyggesfritt eller ej. Problemet med detta alternativ är att det bara kommer att ge en bild av skogsägarnas åsikter och inte av hur skogen verkligen sköts eller ser ut.

Referenser

Karlsson med flera. 2017. Skogsskötselserien nr 4. Naturlig föryngring av tall och gran. Tillgänglig på: [naturlig-foryngring-av-tall-och-gran-2018.pdf](https://www.sks.se/meddelanden/2018-01-18-naturlig-foryngring-av-tall-och-gran-2018.pdf)
Skogsstyrelsen.se

Lundqvist, L., Ahlström, M., Axelsson, P., Mörling, T. och Valinger, E. 2019. Multi-layered Scots pine forests in boreal Sweden result from mass regeneration and size stratification. *Forest Ecology and Management* 441: 176-181.

Beslut om detta yttrande har på uppdrag av rektor fattats av dekan Göran Ståhl vid fakulteten för skogsvetenskap, SLU, efter föredragning av koordinator Fredrika von Sydow. Innehållet har utarbetats av forskare Lars Lundqvist och professor emeritus Erik Valinger vid institutionen för skogens ekologi och skötsel samt försöksledarna Christer Karlsson och Ola Langvall vid enheten för skoglig fältforskning.

Göran Ståhl

Fredrika von Sydow